

Niemcy

Niemcy a właściwie Republika Federalna Niemiec (Bundesrepublik Deutschland) to państwo położone w Europie Środkowej, nad Morzem Bałtyckim i Północnym. Jest zarówno sąsiadem jak i partnerem gospodarczym Polski.

Granice: północ: Dania południe: Austria i Szwajcaria wschód: Polska i Czechy

zachód: Francja, Luksemburg, Belgia i Holandia

Powierzchnia: 356 854 km², stolica: Berlin

Większe miasta: Hamburg, Monachium, Kolonia, Essen, Frankfurt, Dortmund, Düsseldorf, Stuttgart.

Ustrój polityczny: Wielopartyjna republika związkowa z dwuizbowym parlamentem - Bundestag (662 miejsca) i Bundesrat.

Język urzędowy: niemiecki. Jednostka monetarna: 1 Euro (EUR) = 100 Euro-Cent [od 01.01.2002r.]

Ludność: 82,4 mln mieszkańców, drugie pod względem liczby mieszkańców państwo Europy.

Przemysł

Niemcy zajmują pierwsze miejsce w Europie pod względem wielkości produkcji przemysłowej.

Niemcy mają rozwinięty przemysł chemiczny, maszynowy, stocznioowy, optyczny (zakłady Zeiss w Jenie, Pentacon w Dreźnie), włókienniczy, elektroniczny, hutnictwo metali oraz przemysł samochodowy (zakłady Volkswagena, Opla, Forda, Mercedesa, Porsche).

Głównymi partnerzy handlowi Niemiec: Francja, Włochy, Holandia.

ZASADY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zgodnie z obowiązującymi umowami międzynarodowymi, polski obywatel może podjąć działalność gospodarczą na terenie Niemiec, pod warunkiem, że miejscowe władze uznają jego kwalifikacje, a uzyskane z tej działalności dochody pozwolą mu na samodzielne utrzymanie.

Z dniem 1 maja 2004r. przystąpienia Polski do UE, obywatele RP, których status w RFN określała dotychczas Ustawa o Cudzoziemcach (niem. Auslaendergesetz) z 09.07.1990 r. stali się obywatelami UE, w myśl art.18 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE). W konsekwencji znacznie uproszczono procedury dotyczące przemieszczania się i przebywania na terytorium RFN. Kolejne ułatwienie wprowadzone zostało 01.01.2005r. niemiecką ustawą imigracyjną (niem. Zuwanderungsgesetz), znoszącą obowiązek posiadania pozwolenia na pobyt.

Nie zwalnia ona jednak obywateli UE, w tym Polski do obowiązkowego zgłoszenia się w urzędzie meldunkowym (Buergeramt). Obywatelom

polskim, podejmującym samodzielną działalność gospodarczą, przysługuje nieograniczone prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terenie UE. Osoby te uzyskują zaświadczenie o prawie pobytu w momencie zgłoszenia zameldowania w urzędzie (Buergeramt) i przedłożenia dowodu dokonania zgłoszenia działalności gospodarczej w odpowiednim urzędzie ds. gospodarki (Gewerbeamt). Zaświadczenie o prawie pobytu wydawane jest nieodpłatnie.

Pomimo zasadniczej zmiany w traktowaniu polskich przedsiębiorców zakładających firmy w RFN, rozpoczęcie samodzielnej działalności gospodarczej podlega wielu regulacjom prawnym.

Najważniejszym aktem prawnym regulującym prowadzenie firmy w Niemczech jest wielokrotnie nowelizowana ustawa o działalności gospodarczej z 1869 r. (Gewerbeordnung - w skrócie GewO).

Rozpoczęcie działalności gospodarczej - niezależnie od formy prawnej - wymaga zgłoszenia (Gewerbeanzeige) we właściwym dla siedziby firmy urzędzie ds. gospodarki lub urzędzie porządkowym gminy lub dzielnicy (Gewerbeamt lub Ordnungsamt).

Zarówno zgłoszenie rozpoczęcia działalności, jak i wszelkich zmian jej zakresu lub formy oraz zakończenia musi być dokonane na specjalnym formularzu przewidzianym w rozporządzeniu o zgłoszeniach (Gewerbeanzeigen - Verordnung). Trzeba również pamiętać, że podobnie jak w Polsce, niektóre rodzaje działalności wymagają zgody innych instytucji. Zgłoszenie działalności, na którą nie jest konieczne zezwolenie, w niektórych regionach jest bezpłatne. Część urzędów pobiera jednak opłatę w przedziale 17,9 – 35,79 euro (zgłoszenie os. fizycznej, prawnej lub dokonanie zmiany).

Obok zgłoszenia przedsiębiorca może lub musi dokonać wpisu do rejestru handlowego w Sądzie Rejestrowym (Amtsgericht). W przypadku działalności na własny rachunek nie jest zobligowany przez ustawę do takiego wpisu, ale dla uwiarygodnienia firmy w oczach partnerów gospodarczych byłoby wskazane podjąć takie działanie. W przypadku spółek osobowych i kapitałowych wymóg wpisu do rejestru handlowego jest nałożony przez przepisy.

Po zgłoszeniu działalności gospodarczej obywatel polski powinien dokonać wszelkich formalności związanych z zameldowaniem, uzyskując zaświadczenie o prawie pobytu. W sytuacji, gdy obywatel polski, podejmujący samodzielną działalność gospodarczą w RFN, zachowując przy tym stałe miejsce zamieszkania w Polsce, tylko okazyjnie przebywa w RFN (działalność transgraniczna) nie jest zobowiązany do legitymowania się zaświadczeniem o prawie pobytu. Zaświadczenie takie jest wymagane

jedynie w przypadku przeniesienia stałego miejsca pobytu z Polski do Niemiec.

O każdej rejestracji dokonywanej przez urząd ds. gospodarki (Gewerbeamt) powiadamiany jest właściwy urząd skarbowy, zawodowe towarzystwo ubezpieczeniowe, urząd inspekcji przemysłowej oraz izba przemysłowo – handlowa i ewentualnie rzemieślnicza.

Warto zauważyć, że każda firma działająca na terenie RFN ma obowiązek przynależć do izby przemysłowo- handlowej i z tego tytułu opłacać składki członkowskie w wysokości od 115 euro wzwyż . Wysokość składki jest uzależniona od wysokości uzyskanych dochodów i formy prowadzenia działalności. Przewidziana jest możliwość skorzystania ze zwolnienia z opłat członkowskich lub obniżonych składek.

Zgodnie z § 15 GewO, najpóźniej w ciągu trzech dni urząd potwierdza otrzymanie zgłoszenia. Trzeba jednak pamiętać, że przyjęcie zgłoszenia nie upoważnia do uruchomienia działalności gospodarczej, dla której wymagane jest zezwolenie lub np. wpis do rejestru rzemiosła. A rzemieślnicy w niemieckich warunkach to nie tylko drobni wytwórcy. Są nimi także np. przedsiębiorcy budowlani.

Niektóre rodzaje działalności gospodarczej prócz zgłoszenia wymagają zezwolenia. Jest ono potrzebne np. na:

- przewóz osób i towarów,
- prowadzenie biura podróży,
- usługi hotelarskie i gastronomiczne,
- działalność prywatnych zakładów leczniczych,
- agencję ochrony,
- przetwarzanie danych,
- handel używanymi towarami.

Do **zgłoszenia działalności rzemieślniczej** niezbędne jest zaświadczenie o wpisie do rejestru rzemiosła (Handwerksrolle). W Niemczech rzemiosło to nie tylko rękodzieło. Wiele zawodów związanych np. z budownictwem podlega przepisom ustawy o rzemiośle (Gesetz zur Ordnung des Handwerks). Dzieli je ona na wymagające specjalistycznego przygotowania i takie, gdzie wymagania są łagodniejsze. Załącznik A do ustawy wylicza dziewięćdziesiąt cztery zawody w siedmiu grupach, zaliczane do ściśle rzemieślniczych. Tak więc uruchomienie np. samodzielnego zakładu budowlanego możliwe jest dopiero po wpisaniu właściciela do rejestru prowadzonego przez izbę rzemieślniczą. Może to nastąpić, jeśli ubiegający się ma dokumenty mistrzowskie. Warunkiem przystąpienia do egzaminu dającego takie uprawnienia jest wcześniejsze zdanie egzaminu czeladniczego i trzy lata praktyki w zawodzie.

Egzaminu mistrzowskiego nie muszą zdawać tylko ci, którzy ukończyli na wyższej uczelni w Niemczech lub Unii Europejskiej kierunek o specjalności, w której zamierzają prowadzić zakład. Kwalifikacje nabyte w Polsce również mogą okazać się przydatne. Zgodnie bowiem z § 8 ustawy o rzemiośle, jeśli osoba ubiegająca się o wpis do rejestru potwierdzi je odpowiednią praktyką, to również może ona dostać zgodę, choć jest to bardzo trudne. Na wniosek zainteresowanego, po zasięgnięciu opinii cechu, wydaje ją wydział ds. gospodarczych urzędu administracji krajowej (landu).

Działalność gospodarcza w pięćdziesięciu siedmiu zawodach określonych ustawowo jako zbliżone do rzemiosła (jest nim np. zbrojarz), których listę podaje załącznik do ustawy B, podlega mniejszym ograniczeniom. Tu istnieje tylko obowiązek zgłoszenia owej działalności do izby, która wpisuje ją do rejestru. Ubiegający się o wpis otrzymuje odpowiednie zaświadczenie. Powiadamią jest też miejscowa izba przemysłowo-handlowa, jeżeli przedsiębiorca do niej należy (członkostwo spółek jest obowiązkowe).

Większość zezwoleń wydają urzędy ds. gospodarczych. Należy pamiętać, że oprócz zgłoszenia czy zezwolenia trzeba jeszcze udokumentować swoje kwalifikacje.

Na podstawie § 35 GewO urząd może odmówić rejestracji określonej działalności i zakazać jej wykonywania. Powodem może być uzyskana w centralnym rejestrze działalności gospodarczej informacja, że niedoszły przedsiębiorca był np. karany lub ma długi. W rejestrze są dane (z całych Niemiec) o dotychczasowych odmowach i zakazach prowadzenia działalności oraz o nałożonych grzywnach powyżej 200 marek i obecnej ich równowartości w euro. Skrupulatnie rejestrowane są zwłaszcza kary za naruszenie przepisów podatkowych.

Kolejnym etapem rejestracji działalności gospodarczej jest powiadomienie urzędu finansowego. Nadaje on firmie numer podatkowy oraz przesyła do wypełnienia ankietę z pytaniem o planowane obroty i dochody. Następnie należy powiadomić urząd pracy. Nadaje on numer ewidencyjny, niezbędny przy wypełnianiu karty ubezpieczenia pracowników.

Działalność na własny rachunek czy spółka

Najprostszą formą działalności jest działalność na własny rachunek i wpis do rejestru podobnego do naszej ewidencji działalności gospodarczej. Taka możliwość istnieje w zasadzie tylko teoretycznie, ponieważ w praktyce jest obwarowana trudnymi do spełnienia wymaganiami. Cudzoziemiec musi udowodnić m.in. posiadanie wysokich kwalifikacji zawodowych, a także fakt, że dzięki posiadanym środkom finansowym jest w stanie zapewnić sobie utrzymanie i ubezpieczenie zdrowotne. Urząd gminy, w którym zainteresowany zechce zarejestrować działalność, zażąda szczegółowego biznesplanu, nawet na pięć lat. Przedsiębiorca musi ponadto udowodnić wiarygodność przedsięwzięcia, a za zobowiązania odpowiada całym swoim majątkiem. Zastanawiając się nad wyborem formy prawnej, dobrze jest się zorientować, jakie wiążą się z nią

konsekwencje podatkowo-księgowo. Warto też przyjrzeć się, jak to robią inni.

Najczęściej spotykaną w RFN formą prowadzenia działalności jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (GmbH). Mogą ją utworzyć osoby fizyczne i prawne. Dopuszczalna jest jednoosobowa. Procedura dla cudzoziemców jest taka sama jak dla obywateli niemieckich. Umowa spółki musi być poświadczona przez notariusza. Najczęściej sporządzana jest przez adwokatów, a następnie poświadczona u rejenta. Przed spotkaniem z prawnikami należy zastanowić się:

- gdzie będzie się mieściła siedziba spółki,
- jak ma brzmieć nazwa firmy,
- co będzie przedmiotem działalności,
- jak wysoki będzie kapitał zakładowy i ile mają wynosić wkłady poszczególnych udziałowców,
- kto będzie zarządzał spółką (osoba taka powinna mieć prawo pobytu w RFN) i jaki będzie zakres jego uprawnień do reprezentacji.

Zapisy te stanowią bowiem minimum postanowień umowy spółki.

Spółka musi mieć niemiecką siedzibę w okręgu rejestru handlowego, do którego została wpisana. Posiadanie adresu nie jest warunkiem wpisu. Należy jednak zapewnić spółce adres do korespondencji. Przez pewien czas może nim być np. kancelaria adwokacka lub notarialna.

Od 1 lipca 1998 r. firma, czyli nazwa spółki, może być dowolna. Musi ona jednak dostatecznie odróżniać się od innych i nie może wprowadzać w błąd. Konieczne jest też oznaczenie (w języku niemieckim) "spółka z ograniczoną odpowiedzialnością", w skrócie GmbH. Prawnicy niemieccy radzą, by przed wybraniem nazwy skontaktować się z Izbą Przemysłowo-Handlową. Wydaje ona decyzję o dopuszczalności rejestracji i orzeka, czy nazwa nie wprowadza w błąd.

Przedmiot działalności i kapitał zakładowy spółki z o.o. (GmbH)

Umowa spółki musi określać przedmiot jej działalności. Jeśli ma się zajmować czymś, co wymaga zezwolenia, to należy przedstawić je w sądzie podczas rejestracji. Gdyby zaś przedmiotem działania było np. budownictwo, to trzeba dołączyć wniosek o wpis do rejestru rzemieślniczego.

Minimalny kapitał zakładowy wynosi **25 tys. euro**. Musi być on zgromadzony w momencie zakładania spółki. W wypadku wkładów pieniężnych wniosek o rejestrację można złożyć dopiero, gdy udziały są opłacone przynajmniej w jednej czwartej, a cały kapitał przynajmniej w kwocie 12,5 tys. euro. W przypadku spółki jednoosobowej udziałowiec musi przedstawić zabezpieczenie części niewypłaconego wkładu pieniężnego, np. w formie poręczenia. W momencie składania wniosku o wpis do rejestru zarząd ma obowiązek zapewnić, że deklarowany kapitał jest do jego dyspozycji. Gdy chodzi o spółkę jednoosobową, jeżeli kapitał

pieniężny nie został wpłacony w pełnej kwocie, konieczne jest zapewnienie, że dokonano niezbędnego zabezpieczenia pozostałej jego części. Brakujące wartości trzeba wnieść w momencie podjęcia przez udziałowców stosownej uchwały lub - jeśli stosowny zapis został zawarty w umowie spółki - na żądanie zarządu. Trzeba również pamiętać, że każdy z udziałowców-założycieli odpowiada za zaległe wkłady gotówkowe pozostałych.

Kierowanie spółką należy do zarządu i zgromadzenia wspólników. Udziałowcom - jeśli nie zarządzają spółką - nie wolno w jej imieniu zawierać umów ani podejmować zobowiązań. Zarząd jest ustanawiany w umowie spółki bądź w drodze uchwały wspólników. Może się składać z jednej lub kilku osób. Członkowie zarządu są w zasadzie uprawnieni do wspólnego reprezentowania spółki. Istnieje jednak możliwość przyznania im takich możliwości pojedynczo. Wówczas należy to odnotować w rejestrze. Członkowie zarządu mogą zachować miejsce zamieszkania za granicą. Sędzia podczas rejestracji spółki musi mieć pewność, że przynajmniej jeden z członków zarządu w każdej chwili będzie mógł przebywać w RFN, by sprawować swoje funkcje. Warto więc zawczasu poznać niemieckie przepisy dotyczące cudzoziemców. Ponieważ działalność członka zarządu lub prokurenta spółki z o.o. jest porównywalna z samodzielną działalnością gospodarczą, sprawujący te funkcje nie potrzebują pozwolenia na pracę. W przypadku pobytu przekraczającego okres 7 dni, obywatele polscy podlegają jednakowo jak obywatele niemieccy obowiązkowi meldunkowemu w urzędzie Buergeramt. Jeżeli planowany okres pobytu przekracza 3 miesiące, to przy zgłoszeniu zameldowania należy wypełnić formularz oświadczenia w celu wystawienia zaświadczenia o prawie do pobytu. Osoby sprawujące w spółce z o.o. funkcje prezesa lub prokurenta, tzw. personel kluczowy zwolnione są również z obowiązku posiadania pozwolenia na pracę. Jednak przed wizytą w urzędzie w sprawie meldunku należy zwrócić się do regionalnej agencji pracy o wydanie zaświadczenia o braku konieczności posiadania takiego pozwolenia.

Koszty rejestracji spółki

Koszty założenia spółki uzależnione są od wysokości kapitału zakładowego oraz ilości wspólników, ponieważ wraz z nimi rosną opłaty notarialne i rejestrowe. W przypadku spółki z minimalnym kapitałem w wysokości 25 tys. euro nie przekraczają one 1500 euro.

U notariusza:

- projekt umowy spółki ok. 450 euro,
- opłaty pocztowe itp. ok. 80 euro,
- uwierzytelnienie podpisów przy rejestracji ok. 60 euro.

Sąd rejestrowy:

- opłata za wpis do rejestru -70 - 100 euro.

- obowiązkowe ogłoszenie w Monitorze Federalnym oraz w jednym z dzienników (koszty zależą od wielkości ogłoszenia) 100 – 250 euro

Honorarium adwokata - notariusza:

- ok. 800 euro.

Podatek dochodowy od osób fizycznych

Podatek dochodowy od osób fizycznych jest podatkiem z tytułu dochodu osiągniętego w ciągu roku kalendarzowego wynosi od 15% - 45%. Poniżej dochodu w wysokości 7.664 euro wartość należnego podatku wynosi 0.

Podatek dochodowy od osób prawnych oraz podatek VAT (Mehrwertsteuer)

Stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosi 25%. Podatek VAT co do zasady wynosi 16%. Jednak są towary i usługi, które zachowują preferencyjną stawkę 7% (np. książki, niektóre produkty spożywcze)

WARTO PAMIĘTAĆ, ŻE:

- zarejestrowanie spółki w Niemczech trwa od sześciu do dziewięciu miesięcy
- trzeba unikać spóźniania się na spotkania
- spraw urzędowych nie powinno się załatwiać w piątki;
- do rozmów należy się przygotować; dobrze jest wcześniej zapoznać się z podstawowymi przepisami dotyczącymi konkretnej sprawy
- nie ma co liczyć, że urzędnik rozpatrujący sprawę udzieli jakichkolwiek rad czy wyjaśnień - zrobi to tylko osoba odpowiedzialna za udzielanie informacji,
- w ogólnym rozrachunku bardziej opłaca się korzystanie z usług adwokata lub doradcy podatkowego niż załatwianie samemu niektórych spraw metodą prób i błędów,
- nie należy wręczać urzędnikowi rozpatrującemu sprawę kwiatów ani prezentów. Może to bowiem zostać potraktowane jako próba przekupstwa - ze wszelkimi tego konsekwencjami.

Podsumowanie:

Przedstawiamy poniżej kolejność czynności niezbędnych do otwarcia spółki w RFN:

1. wybór formy prawnej
2. wynajem lokalu
3. podpisanie umowy spółki przed notariuszem
4. otwarcie konta bankowego
5. wpis do rejestru handlowego (Amtsgericht)
6. zgłoszenie działalności w dzielnicowym urzędzie ds. gospodarki Gewerbeamt
7. zaświadczenie o braku konieczności pozwolenia na wykonywanie określonej pracy Arbeitsagentu

8. zameldowanie i uzyskanie zaświadczenia o prawie do pobytu w Buergeramt

Ważne adresy

- **Ministerstwo Gospodarki,**
plac Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa,
tel. centrala: 693-50-00,
www.mg.gov.pl
- **Ambasada RP w Niemczech,**
Lassenstrasse 19 – 21, 14193 Berlin,
tel. +49 30 22 31 30
www.botschaft-polen.de ; info@botschaft-polen.de
- **Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Berlinie,**
Glinkastrasse 5/7, 10117 Berlin,
tel. +49 (30) 229-27-39, faks + 49 (30) 229-24-51,
e-mail: info@wirtschaft-polen.de, www.wirtschaft-polen.de
- **Konsulat Generalny RP w Hamburgu,**
Grundgenstrasse 20, 22309 Hamburg,
tel. +49 (40) 631-11-81, faks +49 (40) 632-50-30,
e-mail: info.hamburg@wirtschaft-polen.de, www.wirtschaft-polen.de
- **Konsulat Generalny RP w Kolonii,**
Lindenallee 7 50968 Koln; tel. +49 0221/937300
fax +49 0221/343089, e-mail: konsulat.koeln@botschaft-polen.de ;
www.wirtschaft-polen.de
- **Konsulat Generalny RP w Lipsku**
Trufanowstr. 25, 04105 Lipsk;
tel. (0341) 562-33-10 fax (0341) 562-33-33
e-mail: konsulat.leipzig@botschaft-polen.de; www.wirtschaft-polen.de
- **Konsulat Generalny RP w Monachium,**
Röntgenstr. 5 München,
tel. +48 (089) 418-60-80, faks +48(089) 47-13-18,
e-mail: konsulat.muenchen@botschaft-polen.de, www.wirtschaft-polen.de
- **Dział Doradztwa Rynkowego i Prawnego
Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo - Handlowa**
ul. Miodowa 14, 00-246 Warszawa; skr. poczt. 62, 00-952 Warszawa
tel. + 48 22 53 10 500 fax + 48 22 53 10 600, 53 10 644 ;
info@ihk.pl , www.ihk.pl

Materiały źródłowe:

- *"Rzeczpospolita" dodatek "Dobra firma"*
- *"Gazeta Prawna "*

- *Wydział Promocji Handlu i Inwestycji
Ambasady RP*